

RESTRUCTURAREA PRODUSELOR LEMNOASE ÎN ECONOMIA DE TRANZIȚIE

Ing. Ionescu Nicolae
S.C. "FOREX" S.A. Suceava

În economia forestieră, ce include ramuri diferite cum sunt silvicultura cu exploatarea lemnului și industria de prelucrare primară și superioară a acestuia, procesul de tranziție de la economia socialistă supercentralizată la economia de piață este unul dintre cele mai complexe. Interdependența acestora ne obligă să avem în vedere faptul că funcționarea normală a industriei lemnului în general și a mobilei în special ce constituie poate unul din puținele sectoare bune create în anii socialismului (excepție făcând marile combinate), depinde în mod hotărâtor de funcționarea normală a silviculturii cu exploatarea lemnului, ca furnizoare de materii prime.

Dificultatea cea mai mare însă o constituie faptul că elementul care determină funcționarea normală a celor două ramuri economice este prețul produselor lemnoase primare. Prețul lemnului pe picior influențează costurile industriilor din amonte (celuloză și hârtie, mobilă, minerit, construcții), iar prețul cherestelei și al buștenilor determină costurile materiilor prime pentru mobilă sau construcții.

Pentru ca tranziția să se facă fără a întrerupe funcționarea normală a acestora, este necesar ca majorarea prețurilor să se facă gradual și într-un timp cât mai îndelungat, din cauza diferenței prea mari între prețul socialist moștenit dinainte de revoluție și prețul capitalist de pe piața mondială a lemnului. Aceasta înseamnă o combinație mai puțin populară între economia de piață și între cea socialistă, adică o liberalizare dirijată a prețului produselor lemnoase. Această dirijare se poate face menținând în parte structuri vechi în silvicultură și exploatarea lemnului, desigur și ele nepopulare.

Durata tranziției la privatizare ar putea fi în acest mod de aproximativ 10 ani, după cum susțin și autorii „Studiului asupra industriei lemnului” inițiat de Banca Mondială în mai 1993, ale căror recomandări pot fi luate în considerare.

Consider binevenită o scurtă incursiune în administrarea pădurilor din Bucovina de-a lungul anilor. Structura proprietății pădurilor din Bucovina (în suprafață de cca: 437. 000 ha) de până în 1940, a fost - cu puține modificări pe parcurs - următoarea:

- cca. 51,5 % erau pădurile Fondului bisericesc,
- cca. 30 % erau păduri proprietăți particulare;
- cca. 13 % erau păduri comunale și țărănești
- cca. 5 % erau proprietăți inalienabile;
- cca. 0,5 % erau păduri proprietate de stat.

În cadrul acestei structuri a proprietății, administrarea era făcută diferit, dar „rolul conducător” (ah, limba noastră de lemn) îl aveau organele silvice, respectiv ocoalele silvice.

Conducerea arboretelor era atributul efectiv al ocoalelor silvice, dar exploatarea masei lemnoase și industrializarea lemnului se făcea de regulă de către agenți economici cu capital privat, (antreprenori, societăți pe acțiuni, proprietari) și mai puțin în regie proprie. Trebuie să facem mențiunea că în comparație cu regia proprie, exploatarea pădurilor (și mai puțin a fabricilor) prin antreprenori pe baza unor contracte de lungă durată (10 ani) până în anii 1920

și apoi de mai scurtă durată (1-5 ani) nu a fost deloc o reușită, ci dimpotrivă a adus multe daune silviculturii.

Vânzarea lemnului de la Fondul Bisericesc se făcea în funcție de starea accesibilității pădurii, de grosimea, specia și calitatea lemnului din arboretele ce urmau a fi exploatare. Erau astfel 4 categorii de accesibilitate în care de regulă arboretele de la șes și câmpie intrau în categoria a III-a. Apoi, după grosime, lemnul era împărțit în 3 clase și anume: clasa I cuprindea lemnul cu diametrul de la 35 cm în sus, clasa a II-a cu lemnul având diametrul între 23 și 34 cm și clasa a III-a cu lemnul de diametre mai mici de 23 cm.

Nu se plăteau deci crăcile, lemnul subțire și putregaiurile ce rămâneau în pădure. Vânzarea lemnului fasonat se făcea la pădure sau în centre de exploatare și prelucrare după tarife stabilite în funcție de sortimente, categorii de situații în teren, specii, lungimi, grosimi.

A existat și un fel de bursă a lemnului, astfel că „Revista pădurilor” din 1888 publica o listă de prețuri la lemnul de construcții - cherestele - și anume:

- brad de Brașov (tinichele*, scânduri și dușumele) 52 lei/mc en gros și 55 lei/mc en detail;

- brad de Bacău (șipci, cusaci, căpriori, tinichele, scânduri și dușumele) 40 lei/mc en gros și 45 lei/mc en detail;

- brad de Muscel (scânduri, tinichele și dușumele) 47 lei/mc și 50 lei/mc;

- brad de Prahova (tinichele și dușumele) 47 lei/mc și 50 lei/mc;

- brad de Cernăuți (șipci, cusaci, căpriori, grinzi, scânduri, dușumele) lei/mc și 53 lei/mc;

- brad de Olt (scânduri, tinichele, șipci, cusaci, căpriori) 40 lei/mc și 43 lei/mc;

- molift de Cernăuți (dușumele, scânduri, cusaci) 50 lei/mc și 55 lei/mc;

- pin de Bacău (dușumele, scânduri, cusaci) 60 lei/mc și 70 lei/mc;

- brad de Nehoiu - scânduri, 45 lei/mc și dulapi 100 lei/mc.

Prețurile erau socotite în lei aur, un leu aur fiind echivalent cu franc francez.

Formarea prețurilor era exclusiv un atribut al economiei de piață, ele depinzând de cerere și ofertă. Cererea de lemn era desigur hotărâtoare și pentru cantitățile extrase și valorificate. Astfel, odată cu dezvoltarea industrială de după 1888 în Bucovina au crescut continuu atât cantitățile extrase, cât și prețurile, până la criza generală de sistem din 1929-1933, când ambele au scăzut foarte mult.

Ca structuri organizatorice ce administrau și exploatau resursele forestiere ale Bucovinei erau: Administrația Fondului Bisericesc și proprietarii particulari, care executau lucrări în regie proprie sau în antrepriză sub autoritatea strictă a ocoalelor silvice.

Industria lemnului a cunoscut o dezvoltare constantă sub forma unor unități mici private care în 1940 numărau 1462 de fabrici sau fabricuțe cu 9098 salariați, din care 1331 (91 %) avea ca salariați 1-5 persoane, 90 aveau 6-50 salariați, 21 aveau 51-100 salariați și 20 aveau între 100-500 salariați (Anuarul statistic pe 1939 și 1940). În 1947 s-a înființat Oficiul Industriei Lemnului (Legea 189 publicată în M.O. 129/10.06.1947), cu sediul în București unde își aveau sediul și majoritatea companiilor forestiere. După structura sa organizatorică și atribuțiile sale acest oficiu reprezintă o formă tranzitorie de la economia de piață capitalistă la una socialistă, care începuse deja să se prefigureze și în care ponderea o dețineau fabricile "SOVROMLEMN" SA în număr de 16, cele ale "Domeniului Bucovina" SAR în număr de 15 (Fond Bisericesc) și alte fabrici private. Printre atribuțiile Oficiului, menționate în Monitorul Oficial aproape toate având un caracter de centralizare, figurează și unele referitoare la prețuri și anume:

---

* Pentru semnificația sortimentelor, vezi "Contribuții la istoria economiei forestiere în Bucovina" de N. D. Ionescu.

„(13) Face studiile și calculele necesare în vederea stabilirii prețurilor și a decontării între întreprinderi pe bază de compensări și ponderări fie în conformitate cu dispozițiile Ministerului Industriei și Comerțului, fie în baza unui acord între întreprinderile componente, în care scop poate face investigațiile necesare la întreprinderile din sfera sa de activitate pentru cunoașterea prețului de cost" și

(15) Veghează împreună cu organele de control împuternicite de Ministerul Industriei și Comerțului la aplicarea normelor legale cu privire la preturi și circulația mărfurilor și la măsurile necesare în acest scop.”

Detalii în legătură cu această evoluție succintă a structurilor și prețurilor din silvicultură și industria lemnului se găsesc în cartea "Contribuții la istoria economiei forestiere din Bucovina" de N. D. Ionescu.

Dar să revenim la situația din zilele noastre, când se pare că trebuie să parcurgem în sens invers o serie de etape asemănătoare, plecând de la niște structuri și prețuri create în "societatea socialistă multilateral dezvoltată" în care punctul de pornire îl constituie marile întreprinderi pe care trebuie să le fărâmițăm și evident să le privatizăm, precum și prețurile produselor lemnoase (resurse, materii prime) care sunt mici față de cele de pe piața mondială pe care trebuie să le facem "mari" pentru intra în economia de piață și pentru a ține pasul, cursului leu-dolar.

Privatizare ? Da, dar cum ?

În momentul de față silvicultura se face separat de exploatarea lemnului, printr-o administrare și conducere a arboretelor efectuată de ocoale silvice arondate la filialele județene ROMSILVA, regie autonomă subordonată Ministerului Mediului.

Exploatarea și prelucrarea primară a lemnului (bușteni pentru cherestea, lemn de construcții, de celuloză și mână, cherestele, etc.) s-a făcut prin 3 regii autonome, descendente dintr-o centrală de exploatare a lemnului. Cele 3 regii sunt pe cale a se divide în 17 societăți comerciale pe acțiuni, existând în paralel și câțiva agenți economici de stat sau privați care mai fac exploatare și cherestele, a căror pondere nu depășește însă 10 % din total .masă lemnoasă.

Industria lemnului, ce cuprinde și marile combinate, cu produsul ei de bază - mobila - este organizată pe societăți comerciale, unele dintre ele privatizate. Această industrie este dependentă și legată prin prețuri de silvicultură și exploatare (resurse) și invers, legătură ce se poate rupe brutal dacă prețurile scapă de sub control.

Punctul nodal în politica acestei ramuri îl constituie armonizarea prețurilor ce se practică în țara noastră cu cele de pe piața lemnului din Europa care după "Studiul asupra industriei lemnului din România" al Băncii Mondiale din mai 1993 ar fi următoarele (prețuri în mc la nivelul anului 1992):

Sortimente brute la cioată	Finlanda	Germania	Austria	România
A. CONIFERE (MOLID)				
1. Bușteni gater	40	43	60	25
2. Lemn celuloză	27	15	15	15
B. FOIOASE (FAG)	45	x	x	25
1. Busteni	19	x	x	13
2. Lemn celuloză				

Nivelurile prețurilor ce se practică azi în aceste țări sunt apropiate de cele de mai sus, iar prețurile noastre sunt undeva pe la cca. 50 % din cele europene, dacă ținem seama de aceleași sortimente realizate în unitatea de exploatare. Trebuie însă făcută observația că în toate țările de mai sus, organele silvice vând din pădure chiar de la cioată sau din apropiere, aceste sortimente și nu lemnul pe picior ca la noi (taxă forestieră = cca. 3 dolari/mc).

Unele țări chiar subvenționează exploatarea forestieră din terenurile mai dificile (vezi „Adevărul” din 17. 02. 1994). De altfel prețul buștenilor de gater și al lemnului de celuloză practicat de unitățile de exploatare și chiar de unele ocoale silvice în diferite faze de exploatare, uneori chiar de la cioată este și la noi apropiat sau chiar mai mare decât cel din tabelul de mai sus, de pildă, unele ocoale din filiala P. Neamț vând buștenii de gater la drum cu 45 dolari/mc.

Taxa forestieră pe care o plătesc în prezent unitățile noastre de exploatare ocoalelor silvice este o taxă și nu un preț, ce se pune (arboret) ajunsă într-o fază finală de exploatare prin care silvicultura încearcă să-si acopere cheltuielile. Ea ne vine din trecuta epocă socialistă în această formă de „nici cal, nici măgar” și ar semăna cu o taxă pe vânzarea unui lan de grâu sau porumb ajunse la maturitate înainte de a se recolta. Cheltuielile efectuate până în această fază s-ar putea stabili exact, dar ele nu reprezintă prețul grâului, porumbului sau pădurii de pe piață, ce stabilesc în funcție de cerere și ofertă, pentru că nu există o piață a acestor produse nerecoltate.

În cazul pădurii, la noi se încearcă, prin legea recent adoptată în Parlament să se creeze o piață a arboretelor exploatabile prin vânzarea parchetelor la licitație "prețul" acestora fiind o "taxă" sau rentă, impropriu pentru economia de piață.

În primul rând liberalizarea prețurilor produselor lemnoase nu înseamnă liberalizarea rentei sau taxei forestiere, așa cum se pare că se va întâmpla cu licitarea tuturor parchetelor sau arboretelor exploatabile: pentru că nu există o piață a taxei sau rentei forestiere și nici nu poate exista fiind vorba de un atribut al statului (taxe) sau de venituri rezultate dintr-o activitate (rentă).

Licitarea (adjudecarea unui bun sau produs celui ce oferă prețul cel mai bun) parchetelor este o liberalizare originală a taxei sau rentei forestiere, devenite "preț" al pădurii. Să vedem ce se va întâmpla în amonte prin această licitație.

În prezent "se vând" deja prin licitație de către unele ocoale silvice parchete cu "taxe forestiere" cuprinse între 10.000 și 20.000 lei/mc la rășinoase, ceea ce înseamnă ridicarea costurilor unui mc de buștean la cca. 45.000 lei în faze intermediare, sau la drum auto, adică cca. 30\$/mc la cursul actual. Extinzându-se licitarea parchetelor se urmărește evident creșterea "taxei forestiere", deși se pot ivi și situații când ea va trebui să scadă dacă se dorește exploatarea, ca finalizare a procesului silvicultural. În funcție de accesibilitate și calitate-dimensiuni se poate deci ajunge repede la prețul pieții europene a lemnului de cca. 40 \$/mc pentru bușteni și 20 \$/mc pentru lemn de celuloză și tot repede se poate depăși.

Efectele acestor creșteri sunt însă falimentare pentru industriile din amonte, care nu pot suporta majorări șocante ce pot dezechilibra serios puterea de cumpărare a populației, iar exportul ar deveni și el nerentabil.

Concluzia este că, dacă se acceptă un asemenea mod de abordare și se va generaliza "licitarea masei lemnoase" se poate ajunge la falimentarea industriei mobilei, celulozei și hârtiei.

Gradualizarea creșterii prețurilor la materiile prime se poate realiza numai dacă se mai păstrează contractul statului prin menținerea unor structuri tranzitorii, cum sunt cele 17 societăți comerciale (în locul celor 3 regii) care prin asociere mai pot rezista asaltului creșterii prețurilor la produsele lemnoase în beneficiul industriei, dar și al silviculturii, deoarece prin falimentarea unităților de exploatare sau industrializare nu ar mai avea de unde să încaseze

"taxele" forestiere chiar mai mici. Pentru silvicultură, creșterea taxei forestiere are un efect de bumerang, de care ar trebui să se țină seama.

De fapt, dacă silvicultura ar face și exploatarea lemnului, această taxă (sau rentă) nu ar mai exista, pentru că în acest caz s-ar vinde produsele pădurii (bușteni, lemn celuloză, lemn mină, etc.) care o includ și nu pădurea. S-ar părea deci că această taxă tranzitorie este de structură (intrând în costurile tranziției), care are o influență hotărâtoare asupra scumpirii produselor și ea va exista din păcate atât timp cât va funcționa în paralel silvicultura cu exploatarea.

În prezent, ocoalele vând bușteni de gater sau derulaj la aceleași prețuri cu exploatarea pentru că au nevoie de bani și nu pentru că ar avea costuri egale. Concurența este pe undeva nelocală, deoarece "taxa forestieră" încarcă numai costurile unităților de exploatare, nu și ale ocoalelor silvice ale căror costuri sunt cu mult mai mici.

Pe de altă parte, prețurile cherestelelor de rășinoase și de fag destinate consumului intern (mobilă, construcții etc.) sunt total diferite de cele de export, ele reprezentând cca. 15-20 % din prețul obținut la export la fag și 30-35 % la rășinoase.

Aceste diferențe valorice foarte mari care se datorează moștenirii "prețului socialist" al produselor lemnoase dinainte de 1989, atrag foarte mulți cumpărători și-i determină pe unii producători să facă eroarea păguboasă pentru stat, de a vinde cheresteaua pe lei și nu în valută deturnându-se în acest caz destinația acestui profit de conjunctură, care ar putea fi investit, de pildă, în rețehnologizare.

Aceasta este marea "atracție" din cauza căreia au năvălit peste fabrici o grămadă de "negustori" care nu se pricep la cherestea, dar se pricep evident la a scoate bani din orice sau de la oricine.

Desființarea regiilor și fărâmițarea acestora în mici societăți comerciale care se vor privatiza într-un viitor apropiat sau îndepărtat, proces ireversibil, va duce inevitabil la majorarea prețurilor până la nivelul caselor externe dacă guvernul nu va găsi pârghii de limitare a acestora.

Toți producătorii sau majoritatea lor vor dori s-o livreze la export, chiar cu contingentare, deoarece ei vor fi presați de lipsa de bani lichizi și de desfacere la intern, unde mobila nu va face față presiunii creșterii prețurilor la materiile prime.

Această diferență dintre prețul intern și cel extern sub forma unui beneficiu net foarte mare, a fost redistribuită de vechile regii la toate sucursalele și deci și la cele care au făcut numai exploatare a lemnului, activitate nerentabilă dar necesară pentru funcționarea normală a industriilor din amonte și silviculturii din aval. Această "subvenționare" făcută în cadrul regiilor a fost în beneficiul industriei care are nevoie de materii prime la prețuri moderate.

Pentru a se putea privatiza nu pădurile, că activitățile din exploatare și industria lemnului este necesară restructurarea regiilor și societăților comerciale de exploatare și prelucrare primară a lemnului. S-au desființat cele 3 regii și s-au înființat 17 societăți comerciale pe acțiuni, după care urmează o desprindere a unor active și privatizarea acestora pe măsura apariției cumpărătorilor și investitorilor.

Pentru o perioadă, aceste societăți vor trebui să țină „în frâu” explozia prețurilor pe care deja unele societăți comerciale vor să le dea drumul până la nivelul celor de pe piață mondială. Creșterea graduală a prețurilor care se impune și în continuare, mai poate fi controlată în cadrul acestor societăți ce au și fabrici de prelucrare primară cu rentabilitate mai mare datorită exportului, pe lângă care mai pot să funcționeze și exploatarea lemnului cu silvicultura. Acest lucru se poate face în măsura în care industria consumatoare a mobilei, hârtiei, construcțiilor vor putea să suporte majorări de prețuri.

Unitățile care se pot desprinde prin privatizare (fabrici, exploatări, secții, etc.) au posibilitatea să realizeze prețuri mai mici, deoarece vor avea costuri mai mici, singurul lucru

greu de îndeplinit și aproape imposibil de controlat fiind dorința de câștiguri mari, care-i va determina pe proprietari să vândă mai ales la export.

Evident, majorarea prețurilor ar putea fi menținută la un nivel mai redus și ca urmare a re tehnologizării exploatarei lemnului și industriei de prelucrare, dar acest lucru este puțin probabil din lipsa fondurilor bănești.

Este în curs de aprobare o lege prin care se dau spre vânzare populației rurale 4 mil. mc și spre exploatare agenților economici cu capital de stat și privat 10 mil. mc.

Această masă lemnoasă va fi dată pentru exploatare agenților economici prin „licitare” dacă președintele Iliescu va promulga legea. Licitarea va porni se pare de la o taxă forestieră de 9.000 lei/mc, dar cine vor fi licitatorii ? Vor fi societățile comerciale cu capital de stat care pot exploata peste 90 % din masa lemnoasă, iar restul vor fi alți agenți economici de stat sau privați a căror pondere este destul de redusă, din cauza dotării (deci a fondurilor) și a lipsei de pregătire profesională.

Vor fi deci licitatori la câteva parchete „valoroase” și cu distanțe de transport mici și nu vor fi licitatori la majoritatea parchetelor cu lemn bun sau mai puțin valoros și mai îndepărtate de căile de transport. Actualele unități de exploatare și prelucrare cu capital de stat, vor trebui de nevoie să exploateze lemn, dar din motivele de mai sus rămân singurul „licitator”, care nu poate acorda decât taxe mai mici și în nici un caz mai mari. Rezultă deci că majoritatea parchetelor pot fi negociate și nu licitate.

Atunci, care este rostul licitației ? E clar că cineva s-a grăbit să impună o asemenea lege, care are deja girul Parlamentului.

Summary

Restructuration and the prices of wood products in the tranzition economy

Tranzition frow the centralized to the market economy results in heavy dificulties in the wood industry, especially in the furniture one, because of the primary wood products price. The normal working of these economic sectors would be possible in the tranzition period, if the wood price will increases slowly, gradually, în long time of about 10 years.